

Rehabilitasyon - Engelliler Sporu ve Paralimpikler

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Rehabilitasyon – Engelliler Spor ve Paralimpik arasındaki ilişkiyi ve Paralimpik Oyunlarının 1948’den 2010’a kadar olan gelişimini ortaya koyup, Ülkemizdeki yapılanmasına dikkat çekmektir.

Engelliler sporu, engellilerin ve potansiyel engellilerin; rehabilitasyon sporu, hobi olarak yapılan aktiviteler, yarışmalara katılma ve her türlü sportif faaliyetlerini kapsar.

Engelliler sporunun amacı; engellilerin topluma kazandırılması ve rehabilitasyonudur.

Rehabilitasyon sporu, engelliler sporunun bir parçası olup, rehabilitasyonu diğer tedavi yöntemleriyle birlikte tıbbi, mesleki ve psiko-sosyal hedeflerine ulaştırır.

Rehabilitasyon sporunun amacı ise engelli bireydeki motorik, ruhsal, tıbbi ve sosyal alanlardaki pozitif gelişmeleri gerçekleştirmektir.

Antik çağlardan beri terapi, hareketlilik, engelliler sporu ve cimnastik aralarında bir ayırım yapılmaksızın hepsi de rehabilitatif amaçlar için uygulanmışlardır.

Tarih boyunca Engelliler sporunun gelişmesinde tıbbi tedaviler (tıbbi rehabilitasyon) her zaman ilk sıralarda yer almıştır.

Erasistratos (M.Ö305-250), Galen (M.S 129-199) ve İbn-i Sina (M.S 980) gibi bilim adamları egzersizli tıbbi cimnastiğin sağlığı geliştirici etkileriyle birlikte düşünülmesi gerekliliğini vurgulamışlardır.

İngiltere’de S.Ludwig Guttmann 1944’de bir askeri hastanede felçliler için rehabilitasyon merkezi kurarak Tekerlekli Sandalye sporlarının rehabilitatif etkilerinden faydalanmıştır. Tekerlekli Sandalye sporlarının gelişmesi; gülle, cirit ve disk atma gibi teknik egzersizlerle başlamıştır.

Guttmann Tekerlekli Sandalye Sporlarını Olimpiyat Felsefesiyle bağdaştırıp 1948 yılında ilk Stoke Mandeville Tekerlekli Sandalye Sporları Oyunlarını organize ederek Paralimpik Oyunlarının temelini atmıştır.

Uluslararası Paralimpik Komitesi (IPC) 22 Eylül 1989 yılında Almanya’nın Düsseldorf şehrinde kurulup, bir yıl aradan sonra Adenaueralle 212-214, 53113 BONN adresindeki daimi hizmet binasına taşınmıştır.

27 Mayıs 2002 tarihinde İstanbul’da kurulan Türkiye Milli Paralimpik Komitesinin de aralarında bulunduğu 162 Ulusal Paralimpik Komitesi ile Uluslararası Serebral Palsi Spor ve Rekreasyon Federasyonu, (Cerebral Palsy International Sport and Recreation Association - CPISRA), Uluslararası Görme Engelliler Spor Federasyonu (International Blind Sports Federation - IBSA), Uluslararası Zihinsel Engelliler Spor Federasyonu (International Sports Federation for Persons with Intellectual Disability - INAS-FID) ve Uluslararası Tekerlekli Sandalye ve Ampute Spor Federasyonu (International Wheelchair and Amputee Sports Federation - IWAS) ndan oluşan dört Uluslararası Spor Federasyonu IPC (Uluslararası Paralimpik) üyesidir.

Paralimpik Oyunları Yaz Oyunları 1960 Roma’da 23 Ülke’den 400 Sporcuyla başlayıp, 2008 Pekin Olimpiyatlarında 145 Ülkeden 4000 Sporcu katılımına, Yaz Oyunlarından 16 yıl sonra da İsveç’te 13 Ülkeden 250 Sporcu katılımıyla başlayan 12-21 Mart 2010 tarihleri arasında 5 spor dalında 64 yarışma yapılan Kış Paralimpik oyunları Kanada’nın Vancouver kentinde 44 Ülkeden 503 Sporcunun katılımıyla gerçekleşmiştir. Paralimpik Oyunlarının Olimpiyat Oyunlarına paralel devasa bir organizasyon olma yolunda ilerlediği görülmektedir.

Engelliler Spor dolayısıyla Paralimpik spor branşları Rehabilitasyon Sporunu da içermektedir. Engelliler Sporunda mesafe kateden Ülkeler elit sporcularla yapılan başarı sporunun yanında Rehabilitasyon Sporuna da önem vermekte ve teşvik etmektedirler. Ülkemizde organize olmakta olan Milli Paralimpik Komitesi Rehabilitasyon Sporunu da göz ardı etmeden organize olmalı, teşvik etmeli. Hatta bu konuda Üniversitelerle protokoller yaparak nitelikli eleman yetiştirme programları yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Rehabilitasyon Spor, Engelliler Spor, Paralimpik

**Nurettin Konar
Kadir Pepe***

İstanbul Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğretim Üyesi

** Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi Spor Bölümü*

Bu Makale 24-26 Nisan 2009 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi-Ankara “Yeni Dünya Düzeninde Olimpizm Sempozyumu”nda sunulmuştur.

İletişim Adresi

**Nurettin Konar
İstanbul Üniversitesi
Beden Eğitimi ve
Spor Yüksekokulu
Avcılar / İstanbul**

Telefon

0212 473 7070 / 18750

ABSTRACT

Rehabilitation - Handicapped Sport And Paralympic

The purpose of this study is to attract attention the relationship between Rehabilitation-Handicapped Sport and Paralympic Games, and also to put forward the progress of Paralympic Games and the formation of it in our country from 1948 to 2010. Handicapped sport involves the sport of handicapped's and the sport of rehabilitation of potentially handicapped, the activities that is examined as hobby, participation the competition and every kind of sport activities.

Rehabilitation sport is a part of handicapped sport and makes rehabilitation reach the medical, professional and psycho-social goals with the other therapy methods.

The aim the rehabilitation sport is to perform positive developments at motor, psychological, medical and social fields of handicapped people.

From the ancient times; therapy, activity, handicapped sport and gymnastics were all used for the rehabilitative goals.

Medical therapies (medical rehabilitation) have been always used primarily for the development of handicapped sport during the history.

The scientists such as Erasistratos (B.C 305-250), Galen (A.C 129-199) and İbn-i Sina (A.C 980) have mentioned that exercise should be considered with the improving affects of medical gymnastics.

S. Ludwig Guttman established a rehabilitation office in a military hospital for paralyzed people and took the advantage of rehabilitative affects of wheelchair sport in England in 1944.

The development of wheelchair sport started with technic exercises such as cannon ball, javelin and disc.

Guttman founded the Paralympic Games by organizing the first Stoke Mandeville Wheelchair Sport Games as reconciling wheelchair sport with the Olympic philosophy.

International Paralympic Committee (IPC) was established in Düsseldorf in Germany on 22th September 1989 and moved to its stable adress Adenaueralle 212-214, 53113 BONN a year later.

162 National Paralympic Committees that includes Turkish National Paralympic Committee and four International Sport Federation (Cerebral Palsy International Sport and Recreation Association - CPISRA, International Blind Sport Federation – IBSA, International Sports Federations for Persons with Intellectual Disability- INAS-FID, International Wheelchair and Amputee Sports Federation – IWAS) are the members of IPC (International Paralympic Committee).

Paralympic Games started with 400 athletes from 23 countries in Roma in 1960, and reached 4000 athletes from 145 countries at Beijing Olympics. 16 years later from the Summer Games, Winter Paralympic Games that started with 250 athletes from 13 countries, is expected to reach 503 athletes from 44 countries at 2010 Canada Games.

Handicapped Sport, so Paralympic Sport branches includes Rehabilitation Sport. The countries that are popular at Handicapped Sport attach importance to Rehabilitation Sport also, and encourage it. National Paralympic Committee that is being organized in our country should attach importance to Rehabilitation Sport and should encourage it, and also should organize programmes to educate qualified staff member by cooperating with universities.

Key Words: Rehabilitation Sport, Handicapped Sport, Paralympic

GİRİŞ

Engelliler sporu, engellilerin ve engelliliğin tehdidi altında yaşayan insanların rekreasyonel faaliyetlerden, yarışma sporuna kadar olan her türlü sportif aktiviteleri içine alır.

Engelliler sporu bütünsel rehabilitasyon ve sosyal entegrasyon için önemli bir araçtır (Haep 1995, 30). Engelliler sporunun en önemli amacı da bahsettiğimiz gibi rehabilitasyon ve sosyalizasyondur (Konar 2006, 18).

Rehabilitasyon sporu ise bireydeki motorik, ruhsal, tıbbi ve sosyal alanlarda pozitif gelişmeleri teşvik ederek rehabilitasyonun psiko-sosyal hedeflerine de ulaşmasına yardımcı olur (Haep 1995, 30; Konar 2006, 19).

Antik çağlardan beri hareketlilik rehabilitatif amaçlar için kullanılmaktaydı (Gutmann 1979,15; Konar 24).

Terapi, engelliler sporu, jimnastik aralarında bir ayırım yapılmaksızın hepsi rehabilitatif amaçlar için uygulanıyordu.

Tarih boyunca engelliler sporunun gelişmesinde her zaman tıbbi rehabilitasyon ilk sıralarda yer almıştır. Yüz yıllar boyunca Doktorlar bedensel egzersizlerin önemini kabul edip, hastalıkların ve engelliliklerin tedavisinde kullanmışlardır (Konar 2006,24).

Erasistratos (M.Ö 305-250), Galen (M.S 129-199) ve İbn-i Sina (M.S 980-1037) gibi filozof ve hekimler, egzersizli tıbbi cimnastiğin sağlığı geliştirici etkileriyle birlikte düşünülmesi ge-

rektiğini vurgulamış ve uygulamışlardır (Guttmann1979, 15; Kahya/Erdemir 2000, 46-57).

Fransa'da 1529 dan 1583'e kadar Prof. Dr. Laurent Joubert Terapi Cimnastiğini Tıp eğitimi içine almıştır. Jimnastik ortaçağdan Rönesans'a kadar değişik ülkelerden doktorlar tarafından terapi aracı olarak tavsiye edilmiştir (Guttmann 1979, 15).

19.yy başlarında Jakob Heine ve Daniel Moritz Schreiber (1808-1861) Almanya'da Ortopedi Cimnastiği tanımını yapmışlardır.

1880'de Londra'da ilk kez Ampüte koşu(Criple race) yapılmıştır (Prokop 1998, 6).

1888 yılında Berlin'de ilk İşitme Engelliler Spor Kulübü kuruldu. Bu gelişmeyi H.Lorenzen Alman Engelliler Sporunun miladı olarak nitelendirmiştir (Kosel 2001, 13).

1910 yılında Alman İşitme Engelliler Spor Federasyonu, 1924 yılında da Uluslararası İşitme Engelliler Spor Federasyonu kurulmuştur (Konar 2006, 25).

Beden Eğitimi ve Fiziksel Terapi Profesörü olan R.T.Mc Kenzie 1909'da Rehabilitasyonun Fizyolojik temellerini tarif eden Eğitim ve Tıpta Egzersizler adlı kitabı Tıp da temel eser olarak kabul edilmiştir. 20.yy başlarında Doktorlar Engelliler Sporuna dikkat çekmeye başlamışlardır. 1920 - 1932 yılları arasında ilk Alman Beden Eğitimi Yüksekokulu'nun Rektörlü-

ğünü de yapan ünlü Alman Şirom August Bier 1908 yılında engellilerin spor yapmak zorunda olduklarını vurgulamıştır (Ehricht 1973; Prokop 1998,7; Konar 2006, 25).

I. Dünya Savaşının neden olduğu sakat insan sayısının çokluğu, engelli insanların spor yapmasındaki en önemli etkeni oluşturmuş ve engelliler sporunun temelini oluşturmuştur (Kosel 2001,13).

1912 yılında Thüringen'de Alman İmparatorluk Komitesi, Beden Eğitimi ve Sporun bilimsel araştırmalarının yapılması için kurulmuştur. Bu Dünya'da Spor Hekimliği adına bir ilk olduğu için Almanya Uluslararası sahada Spor Hekimliğinin Anavatanı kabul edilmektedir (DGSP 2004; Sportaerztebund Westfalen 2005). Bu Komite 1913'te ilk Spor Hekimliği Dergisini Dresden'de çıkarttı ve ardından ilk Spor Hekimleri Federasyonu kurulmuştur. Bu alandaki bir çok inisiyatif 1920'de Uluslararası Spor Hekimleri Federasyonunu kurmuştur.

1933 yılında ise İsviçre'nin St. Moritz şehrinde Dünya Spor Hekimliği Federasyonu adını (FIMS) almıştır. FIMS şu anda 80 Ülke Federasyonunun üye olduğu Uluslar arası bir kuruluştur (DGSP 2004; Sportaerztebund Westfalen 2005).

II. Dünya Savaşından sonra çok sayıda savaş gazisinden dolayı Bedensel Egzersizler ve Spor üzerine tıbbi ve fizyolojik araştırmalar bir çok ülkede önem kazanmıştır.

1944'te S.Ludwig Guttman İngiltere Aylesbury'deki Stoke Mandeville askeri hastanesinde felçlileri tedavi/rehabilite etmek için bir merkez kurmuştur.

Tekerlekli Sandalye sporunun rehabilitatif etkilerini keşfeden Guttman bunu rehabilitasyon programına entegre etmiştir (Kosel 2001,14; Konar 2006, 25).

Tekerlekli Sandalye sporlarının başlangıcı II. Dünya savaşı sonlarına rastlar. Genç savaş gazilerine terapi amaçlı tıbbi rehabilitasyon olarak Tekerlekli Sandalye sporları öngörülmüştür. Tekerlekli Sandalye sporlarının gelişmesi; Gülle, cirit,disk atma gibi teknik egzersizlerle başlamıştır (Guttman 1979).

Guttman Tekerlekli Sandalye sporlarını Olimpiyat fikri ile bağdaştırıp 28 Temmuz 1948 tarihinde 14 Erkek ve iki bayan Tekerlekli Sandalyelinin katılımıyla 14. Londra Yaz Olimpiyat Oyunlarının açılış gününde sadece Okçuluk dalında yarışarak ilk Stoke Mandeville Tekerlekli Sandalye spor oyunlarını organize etmiş, buda Paralimpik Oyunlarının öncüsü olmuştur (Guttman 1979, 20; Konar 2006, 26).

Paralimpik Oyunları ilk kez 1960'da Roma'da yapılmıştır. O zamanlar Felçliler için Dünya Oyunları adını taşımaktaydı.

16 yıl sonra ilk Kış Paralimpik Oyunları İsviçre'de organize edildi. O tarihten 1992 Tignes-Albertville Kış Olimpiyat Oyunlarına kadar Kış Paralimpik Oyunları dört yılda bir Yaz Paralimpik Oyunlarıyla paralel yıllarda yapılmaktaydı. 1988 Seoul Yaz Paralimpik Oyunları ve 1992 Tignes – Albertville Kış Paralimpik Oyunlarıyla birlikte Yaz ve Kış Olimpiyat Oyunlarının yapıldığı aynı müsabaka ve Antrenman alanlarında Yaz ve Kış Paralimpik Oyunları yapılmaktadır. 1992 yılından sonra Yaz ve Kış Paralimpik Oyunları iki yıl ara ile yapılmaktadır. İlk kez 1998 yılında Kış Paralimpik Oyunları Avrupa dışında Nagano/Japonya'da yapılmıştır (Konar 2006, 28).

ENGELLİLER SPORU VE REHABİLİTASYON SPORU

Engelliler sporu, engellilerin ve engelliliğin etkisi/ tehtidi (yeni engelli ve kronik hastalar) altındakilerin fiziksel aktivitelerinden tüm sportif aktivitelerine kadar olan etkinlikleri kapsar (DBS, 1985; Konar 2004; 2006, 18).

Rehabilitasyon sporu engelliler sporunun bir parçası olup,

kitle sporu, serbest zaman sporu, müsabaka / performans sporu olarak uygulanmaktadır.

İnsanı beden ve ruh yapısından müteşekkil bir varlık olarak değerlendirdiğimizde, Engelliler Sporü; bütünsel rehabilitasyonun ve sosyal entegrasyonun bir gereği olarak varlığını göstermektedir (DBS, 1985; Haep 1995, 30).

Engelli bireyi spor yapmaya teşvik/motive eden en önemli faktörlerden birisi sporla rehabilitasyon, diğeri ise erişilen rehabilitasyon derecesinin bir öncesine göre kıyaslanabilmesidir (Haep 2001, 32).

Belirli serbest zaman sporları, örneğin takım sporları engelli ve engelli olmayan insanların entegrasyonunu teşvik eder. Engelli olan ve engelli olmayanlarla beraber düzenlenen serbest zaman spor aktiviteleri arkadaşlıklar kurmayı sağlar, birlikte olma veya olamama fobisini ortadan kaldırır / yok eder (Kosel/Fröböse 1999, 38).

Kemper'e göre Engelliler Sporunu

- Organize ve organize olmayan serbest zaman sporu, kitle sporu ve performans sporu olarak,
- Özel Eğitim Okullarında, engelli çocuk ve gençlerle yapılan Beden Eğitimi ve okul sporu olarak,
- Tıbbi ve mesleki rehabilitasyon kuruluşlarında engelliler sporu ve rehabilitasyon sporu olarak organize etmek mümkündür (Kemper 1988, 18).

Engelli insanların yaşam kalitesini ve bütünsel gelişimini pozitif yönde etkilemek, engelliler sporunun önemli amaçları arasındadır. Hareketlilik, Oyun ve Spor engelliler sporu olarak engellilerin toplumsal uyumunu sağlar, kendilerine olan güven duygularını destekler (Brettschneider/Rheker 1996, 17). Böylelikle engelliler sporu önemli toplumsal görevleri yerine getirerek, engellilerin kendilerine güvenini, kişilik gelişimini olumlu yönde etkileyerek mesleki rehabilitasyonlarında pozitif etkiyi gösterir (Kosel/Fröböse 1999, 33).

Engelliler sporu diğer terapi önlemlerinin yanında, Rehabilitasyon tıbbi, mesleki ve psiko-sosyal hedeflere ulaşmada yardımcı olur. Bu hedefler, özellikle organize olmuş Rehabilitasyon sporu ile gerçekleştirilebilir. Rehabilitasyon sporu da, engele (özürüllüğe, sakatlığa) veya hastalığa uygun hareketlilik egzersizlerinden seçilip, grup halinde uygulanır (Kosel/Fröböse 1999, 38; Konar 2006, 19).

Rehabilitasyon sporu, engelliler sporu formasyonuna sahip Beden Eğitimi Öğretmenleri, Antrenörler ve Monitörler tarafından gruplar halinde yaptırılır (Vanden-Abele/Schüle 2004, 25).

Engelli çocuk ve gençlerin Hareketlilik, Oyun ve Spor etkinliklerine katılmaları onları sportif olarak aktif hale getirebilir ve rehabilitasyon süreçlerine olumlu katkı sağlayabilir.

Spor klübüne üyelik, engelli insanların bir gruba girerek sosyalleşmesini sağlar. Burada arkadaşlıklar kurularak, engellilerin yaşam şekilleri zenginleştirilebilir. Bu nedenle engelli bireyler sürekli olarak sportif etkinlikler içinde bulunurlar. Sportif aktiviteler sayesinde sağlıklarını korumalarının yanında kondisyonlarını da artırırılar. Bununla da hareket eksikliğini giderebilirler (Kosel / Fröböse 1999, 37).

Rehabilitasyon Sporuyla bireyin tıbbi ve sosyal alandaki gelişimi sağlanır. Tıbbi alanda hastalığın yada engelin ilerlemesinin önüne geçilebilir (Schüle/Jochheim 2004,39-40.; Staehler 2005, 23).

Bunun yanı sıra, motorik özelliklerin de geliştirilmesiyle, günlük yapılması gereken işlerin üstesinden gelebilmek önemli

ölçüde sağlanabilir (Landesinstitut für Schule 2004,14). Engelliler ve Rehabilitasyon Sporunun psikolojik açıdan en önemli bir hedefi ise; engelli çocuk ve gençlerin kendi durumlarını kabullenmelerini sağlamaktır (Ermert, 1994; Schurhard 2002, Strohkendl 1998, 105). Bu durumda engelli bireyin benlik duygusunu, öz saygısını artırmak daha kolay olur. Sosyal rehabilitasyon engelli bireylere, mümkün olduğu kadar kendi kendine yetme, ailede, meslekte ve toplum içerisinde normal bir yaşam sürmede yardımcı olur (Müller-Baron 2005, 10; BAR 1994, 26).

PARALİMPİK - PARALİMPİK OYUNLARI

Uluslararası Gelişimi

Engelli Olimpiyat oyunları olarak kullanılan Paralimpik (Paralympic) sözcüğü, Latin alfabesinden alınan 'para'(ile) ve 'olimpic' (olimpiyat) kelimelerinin birleşmesinden oluşmuştur (www.paralimpik.org.tr).

Uluslar arası Paralimpik Komitesi 'International Paralympic Committee' (IPC)

22 Eylül 1989'da Almanya'nın Düsseldorf kentinde kurulmuştur. Bir yıl aradan sonra Adenauerallee 212-214, 53113 Bonn/Almanya adresindeki daimi adresinde hizmet vermeye başlamıştır. Kuruluş tarihten itibaren Engelliler sporunun ve Engelliler Spor Oyunlarının gelişimindeki inisiyatif üstlenmiştir.

IPC, Uluslararası Spor Federasyonlarının ve Ulusal Organizasyonların birlikte çalıştığı bir kuruluştur. IPC, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ile sıkı bağlantı içerisinde (NDR 2000).

Merkezi Lozan'da bulunan IOC ile merkezi Bonn'da bulunan IPC arasındaki anlaşmaya göre, Olimpiyat Oyunları hangi şehirde yapılıyorsa Oyunlardan sonra o şehir Paralimpiklere de ev sahipliği yapacak (ZDF 2004).

Paralimpikler ilk kez 1960 Roma'da yapıldı.O zamanki ismi "Dünya Felçliler Oyunu" ydu. 16 sene sonra 1976'da ilk Kış Paralimpik Oyunları İsveç'in Örnsköldsvik kentinde organize edildi. O tarihten itibaren Kış Paralimpik Oyunları, Kış Olimpiyat Oyunlarına paralel olarak dört yılda bir yapılmakta.

1992 Tignes - Albertville'den beri Kış Paralimpik Oyunları, Kış Olimpiyat Oyunlarının yapıldığı kentteki Spor ve Antrenman tesislerinde yapılıyor (Paralympics 2004). Alınan karar gereği Kış Olimpiyat Oyunları ile Yaz Olimpiyat Oyunları arasında iki yıl fark olması kararlaştırılmış ve uygulanmaya konulmuştur. 1998 yılında ilk kez Paralimpik Kış Oyunları bir Avrupa Ülkesi dışında Nagano/Japonya'da yapılmıştır (Paralympics 2004; Konar 2006,28).

Bu tabelalardan da anlaşılacağı üzere Paralimpik Oyunlarına katılan ülke ve sporcu sayılarının oyunlardan oyunlara arttığı görülür.

Kosel'e göre engelliler sporunun gelişiminde aşağıdaki nedenler önemli yer tutmaktadır;

- Engelliliğin çeşitliliği,
- Engellilerin yaşı ve cinsiyeti,
- Spor çeşitleri ve oyunlar,
- Engellilerin oyun, spor ve yarışmaya olan motivasyonu,
- Özel spor aletlerinin ve yardımcı araç-gereçlerin üretilmesi,
- Engelliler Sporunu bilen eğitilmiş öğretmen ve antrenörler nezaretinde spor yapılması (Kosel 2001,13).

Tablo 1. Yaz Paralimpik Oyunları

Yıl	Yer	Ülkeler	Sporcular
1960	Roma/İtalya	23	400
1964	Tokyo/Japonya	21	375
1968	Tel Aviv/İsrail	29	750
1972	Heidelberg/Almanya	43	984
1976	Toronto/Kanada	38	1657
1980	Arnhem/Hollanda	42	1973
1984	StokeMandeville/İngiltere	41	1100
1988	New York/ Amerika	45	1800
1992	Seoul/Güney Kore	61	3013
1996	Barcelona/İspanya	82	3021
2000	Atlanta/ Amerika	103	3195

Tablo 2. 1992 - 1999 yılları arasındaki Spor Kulübü ve Sporcu sayısı

Yıl	1992	1994	1997	1999
Spor Kulübü	36	46	64	90
Sporcu	2000	2520	2900	3100

Tablo 3. Kış Paralimpik Oyunları

Yıl	Yer	Ülkeler	Sporcular
1976	Örnsköldvik/İsveç	13	250
1980	Geilo/Norveç	16	141
1984	Innsbruck/Avusturya	21	457
1988	Innsbruck/Avusturya	22	397
1992	Tignes-Albertville/Fransa	24	475
1994	Lillehammer/Norveç	31	512
1998	Nagano/Japonya	32	571
2002	Salt Lake City/ Amerika	36	416
2006	Torino/İtalya	39	477
2010	Vancouver/Kanada	44	503

Türkiye'deki Gelişimi

Türkiye'deki Engelliler Sporunun gelişimi daha kısa bir tarihe sahiptir. Son 25 yıldaki gelişim Dünyada'ki gelişime paraleldir (Ardalı, 1998). Türkiye'de Engelli insanların sportif aktiviteleri Engelliler Spor Federasyonu tarafından organize edilip yürütülmektedir (GSGM, 1998).

1980'den 1990'a kadar Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Spor Eğitimi Daire Başkanlığı tarafından değişik engelli grupları için spor aktiviteleri gerçekleştirilmiştir. 1990 yılında Engelliler Spor Federasyonu kurularak, engelliler için spor aktivitelerini ilgili Spor Federasyonlarının antrenör, hakem, araç-gereç ve spor alanlarını kullanarak organize etmiştir.

Artan sporcu, klüp ve organizasyon sayısı Engelliler Spor Federasyonunu, engel gruplarına özel spor federasyonlarına dönüşmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Spor aktivitelerini daha etkin ve düzenli olarak organize etmek için Mart 2000 tarihinde Engelliler Spor Federasyonu; bedensel, görme, işitme ve zihinsel engelliler spor federasyonu olarak dört ayrı federasyona ayrılmıştır (1. Özürlüler Şurası 1999, 437-439).

10 Şubat 2009 tarihinde Zihinsel Engelliler Spor Federasyonu Bakanlar Kurulu kararıyla Özel Sporcular Spor Federasyonu adını aldı.

Engelliler Spor Federasyonları 1990'dan 1999'a kadar 90 Spor Kulübü ve 3100 Sporcuya ulaşmıştır. Engelliler Spor Fede-

rasyonunun ayrılmasından sonra Klüp sayısı 157'ye, sporcu sayısında üç kat (9546) artmıştır. Federasyonların engel gruplarına özel ayrılması Uluslararası organizasyonlarcada büyük kabul görmüştür (Gür 2001, 50-60; 1. Özürlüler Şurası 1999, 438-439).

Tablo 4. Engelliler Spor Federasyonlarının 2000 – 2010 yılları arasındaki Spor Kulübü ve Sporcu sayısı

Yıl Federasyonlar	2000	2005	2010	2000	2005	2010
Bedensel	40	54	80	800	1091	1500
Görme	18	24	72	40	1028	1310
İşitme	70	76	110	2017	4724	7100
Zihinsel	-	3	174	393	2703	8617
Toplam	128	157	350	3250	9546	18527

Kaynak: www.gsgm.gov.tr

Tablo 5. Engelliler Spor Federasyonlarının Spor Branşları

	Federasyonların Faaliyette buldukları Branşlar
Bedensel	Ampute Futbol, Atıcılık, Atletizm, Badminton, Bilek Güreşi, Halter, Masa Tenisi, Okçuluk, Oturarak Voleybol, TS Basketbol, TS Tenis, Yelken, Yüzme
Görme	Goalball, Futsal, Yüzme, Judo, Atletizm, Satranç, Halter
İşitme	Futbol, Basketbol, Voleybol, Hentbol, Masa Tenisi, Satranç, Güreş, Kayak, Yüzme, Atletizm, Bowling, Badminton, Halk Oyunları, Tenis, Judo, Futsal
Zihinsel	Atletizm, Basketbol, Voleybol, Kayak, Masa Tenisi, Futbol, Yüzme, Binicilik, Boccia, Bowling, Jimnastik, Eskrim, Futsal, Halter

Kaynak: www.gsgm.gov.tr

Paralimpik Sembolü ve Paralimpik Spor Branşları

Uluslararası Paralimpik Komitesi, Paralimpik Oyunları için kullandığı resmi Paralimpik Sembollerini aşağıda kronolojik şekilde sıralamıştır.

1988 - 1994 yılları arasında kullanılan beş Tea-Geuk dizaynı, beş kıtayı temsil eden, Olimpiyat Halkalarından esinlenilerek aynı renk ve düzende kullanılmıştır.

Beş Tea-Geuk' ün yerini 1994' den 2004 yılına kadar üç Tea-Geuk dizaynı almıştır. Akıl, Beden ve Ruh (Mind, Body, Spirit) olarak tanımlanan bu sembolün anlamı: Fiziksel uğraşının en son noktasına ulaşabilmek için ruhsal düşünceye dalmaktır. Bu ifade ile sporun başarılmasında beden, onun tamamlayıcısı ruhun ve aklın kullanılması sayesinde kişinin istediğini elde etmesinde, hedeflerine ulaşmasında her türlü engeli aşabileceği kısaca tanımlanmıştır. Bu logo yerini 2004 yılından itibaren, Three Agitos olarak adlandırılan yeni logoya bırakmıştır.

Bu sembol kırmızı, mavi ve yeşil renkten oluşan üç element'den ibarettir. Bu renkler tüm Dünya'da kullanılan ülke bayraklarını temsil etmektedir. Şekil ise 'Agito' denilen bir Latin kelimesinin anlamı olan 'hareket' ten yola çıkılarak üç Agitos olarak adlandırılan ve hepsinin dünyanın her tarafından bir merkeze doğru yöneldiği dairelerdir. Anlamı 'Hareketin Ruhu' dur. IPC'nin Dünyanın her köşesinden sporcuları bir araya getirmesini ve onların tamamlamayı mümkün kılmasını tanımlamaktadır.

Yaz oyunlarında yer alan branşlar

Ağırılık Kaldırma, Atıcılık, Atletizm, Binicilik, Bisiklet, Boccia, Binicilik, Bisiklet, Boccia, Futbol (5 Kişilik), Futbol (7 Kişilik), Goalball, Judo, Kürek, Masa Tenisi, Okçuluk, Tekerlekli Sandalye Basketbolu, Tekerlekli Sandalye Basketbolu, Tekerlekli

Sandalye Dans Sporlu, Tekerlekli Sandalye Eskrim, Tekerlekli Sandalye Rugby, Tekerlekli Sandalye Tenisi, Voleybol, Yelken, Yüzme.

Kış oyunlarında yer alan branşlar

Alp kayağı, Kuzey kayağı, Biatlon, Tekerlekli Sandalye Curling, Buz hokeyi

SONUÇ VE ÖNERİLER

- Engelliler sporu Dünya'da hızla gelişmektedir. 60 yılda 16 yarışmacıdan 150 Ülkeden 4000 sporcunun yarıştığı bir Dünya Organizasyonu olmuştur.
- Engellilere uygun sportif aktiviteler, engellilerin toplumsal entegrasyonu ve rehabilitasyonu için vazgeçilmez bir araçtır.
- Rehabilitasyon sporu engelliler sporunun bir parçası olarak görülüp engelli bireydeki motorik, ruhsal, tıbbi ve sosyal alanlardaki gelişimi sağlamak için Rehabilitasyon sporu yaygınlaştırılıp teşvik edilmeli.
- Engelliliğin ve kronik hastalıkların zararlı etkilerini önlemek için rehabilitasyon sporundan faydalanılmalı.
- Ülkemizdeki engellilerin, engel gruplarına özel spor yapımları teşvik edilmeli.
- Ülkemizin ihtiyacı olan engelliler sporu antrenörlerini ve özel eğitim okullarında görev yapacak beden eğitimi ve spor öğretmenlerini yetiştirmek.
- Engelliler spor federasyonları ve Milli Paralimpik Komitesi eğitim kurumlarıyla koordineli çalışarak Engelliler Sporunu okullarda yaygınlaştırmak.

KAYNAKLAR

1. BAR (1994), *Bundesarbeitsgemeinschaft für Rehabilitation (Hrsg.): „Rehabilitation Behinderter. Schädigung – Diagnostik – Therapie – Nachsorge.“*, 2. Auflage, Deutscher Ärzte Verlag, Köln.
2. Birinci Özürlüler Şurası (1999), [Erste Behindertenversammlung], „Çağdaş Toplum, Yaşam ve Özürlüler.“, [Moderne Gesellschaft, Leben und Menschen mit Behinderung.], 29. November – 2. Dezember 1999, Verlag: TAKAV, Ankara.
3. Brettschneider, W.-D., Rheker, U. (1996): „Bewegung, Spiel und Sport mit behinderten Kindern und Jugendlichen.“, Materialien zum Sport in Nordrhein-Westfalen, Heft 45, Ministerium für Stadtentwicklung, Kultur und Sport des Landes Nordrhein-Westfalen.
4. DBS (1985), *Deutscher Behinderten-Sportverband e.V.: „Grundsätze des Deutschen Behinderten-Sportverbandes e.V. über den Sport mit Behinderten.“*, Beschlossen vom Verbandstag des Deutschen Behinderten-Sportverbandes am 04.05.1985 im Bad Nenndorf, Düsseldorf.
5. DGSP (2004), *Deutsche Gesellschaft für Sportmedizin und Prävention (Deutscher Sportärztebund) e.V.: „Die Geschichte der DGSP.“*, Stand: 17.09.2004; Verfügbar unter HTTP: Hostname: www.dgsp.de; Verzeichnis: geschichte.htm; [05.06.2005].
6. Ehrlich, H. G. (1973): „Prinzipielles zur Genese von Fehlbelastungen.“, *Medizin und Sport* 11, 321.
7. Ermert, J. (1994): „Akzeptanz von Behinderung.“, Verlag Peter Lang, Frankfurt/Main, Bern, New York, Paris, Wien.
8. Guttman, L. (1979): „Sport für Körperbehinderte.“, *Urban & Schwarzenberg, München – Wien – Baltimore.*
9. Gür, A. (2001): „Özürlülerin Sosyal Yaşama uyum süreçlerinde sportif etkinliklerinin rolü.“ [Die Auswirkungen der sportlichen Aktivitäten bei Menschen mit Behinderung während des Eingliederungsprozesses ins soziale Leben.], Verlag: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları 16, Ankara.
10. GSGM (1998), *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (Hrsg.), [Jugend*

- und Sport Generaldirektion], Rapor Mayıs 1998, [Bericht Mai 1998], Verlag: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- 10.** Haep, H. (1995): „Gesellschaftliche Rehabilitation durch Sport.“, In: Zeitschrift: No Limits!, Offizieller Organ des Deutschen Behinderten-Sportverbandes (Hrsg.), Forum, Behindertensport, Verlag Behinderten-Sport GmbH, 2/1995, Duisburg, 30-32.
- 11.** Haep, H. (2001): „Rehabilitation durch Sport. Das sport- und sozialpolitisch Beispielhafte des Phänomens Behindertensport.“, In: Deutscher Behinderten-Sportverband e.V. (DBS) (Hrsg.): 1951 – 2001. 50 Jahre „Sport der Behinderten“ in Deutschland. Festschrift., Gerber & Ullweit GmbH., Kirchheim bei München, 31-36.
- 12.** Kahya, E., Erdemir, A.D. (2000): „Osmanlıdan Cumhuriyete Tıp ve Sağlık Kurumları.“ [Anstalten für Medizin und Gesundheit vom Osmanischen Reich bis zur Republik.], Verlag: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 302, Ankara.
- 13.** Kemper, F.J. (1988): „Behindertensport–Ein Bestandteil der Sozialen Offensive im Sport.“, In: Rusch, H., Sperle, N. (Hrsg.): Behindertensport an Hochschulen., Arensburg bei Hamburg, 15-28.
- 14.** Konar, N.(2004): “Rehabilitasyon ve Engelliler Sporu”, Gazeatem-Almanya Türk Engelliler Merkezi e.V. Yayınları, Sayı:6, s.37-38., Önel Verlag, Köln.
- 15.** Konar, N.(2006): www.zb-sport.dshs-koeln.de/Dissertati nen/.../Nuret tin-Konar.html
- 16.** Kosel, H. (2001): „Die Entwicklung des Versehrten-/Behindertensports.“, In: Deutscher Behinderten-Sportverband e.V. (DBS) (Hrsg.): 1951 – 2001. 50 Jahre „Sport der Behinderten“ in Deutschland. Festschrift., Gerber & Ullweit GmbH., Kirchheim bei München, 13-27.
- 17.** Kosel, H., Froböse, I. (1999): „Rehabilitation und Behindertensport. Körper- und Sinnesbehinderte.“, Pflaum Verlag, München.
- 18.** Landesinstitut für Schule (Hrsg.) (2004), Rahmenplan, Bewegungserziehung/Sport in der sonderpädagogischen Förderung, Stand: 19.03.2004.
- 19.** Müller-Baron, I. (2005): „Rehabilitation und Teilhabe als soziales Recht.“, In: Bundesarbeitsgemeinschaft für Rehabilitation (BAR) (Hrsg.): Rehabilitation und Teilhabe. Wegweiser für Ärzte und andere Fachkräfte der Rehabilitation., Deutscher Ärzte Verlag, Köln, 10-11.
- 20.** NDR (2000), Norddeutscher Rundfunk, „Die Geschichte der Paralympics“; Verfügbar unter HTTP: Hostname: www.ndr.de/sydney2000/paralympics/geschichte/index.html, [05.06.2005].
- 21.** Prokop, L. (1998): „Aufgabe Behinderten Sport.“, Verlag Brüder Hollinek, Purkersdorf.
- 22.** Schuchardt, E. (2002): „Warum gerade ich? Leben lernen in Krisen.“, 11. Auflage, Jubiläumsausgabe, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.
- 23.** Schüle, K., Jochheim, K.-A. (2004): „Rehabilitations-Propädeutik.“, In: Schüle, K., Huber, G. (Hrsg.): Grundlagen der Sporttherapie. Prävention, ambulante und stationäre Rehabilitation, Urban & Fischer, München, 39-60.
- 24.** Sportärztebund Westfalen (2005) e.V., 1999-2005, Landesverband der Deutschen Gesellschaft für Sportmedizin und Prävention (DGSP), ehemals Deutscher Sportärztebund, „Über uns. Was Sie über uns wissen sollten“; Verfügbar unter HTTP: Hostname: www.sportaerztebund-westfalen.de; Verzeichnis: [wir.htm](http://www.sportaerztebund-westfalen.de/wir.htm); [05.06.2005].
- 25.** Stähler, T. (2005): „Ziele von Rehabilitation und Teilhabe.“, In: Bundesarbeitsgemeinschaft für Rehabilitation (BAR) (Hrsg.): Rehabilitation und Teilhabe. Wegweiser für Ärzte und andere Fachkräfte der Rehabilitation., Deutscher Ärzte Verlag, Köln.
- 26.** Strohkendl, H. (1998): „Spiel, Sport und Bewegung für Kinder und Jugendliche mit Spina bifida.“, In: ASbH – Ratgeber (Hrsg.): Üben - Fördern - Beraten, Bd. 6, Eigenverlag: ASbH Bundesverband, Arbeits-
- gemeinschaft Spina bifida und Hydrocephalus e.V., Dortmund, 104 – 111.
- 27.** Vanden-Abeelee, J., Schüle, K. (2004): „Wissenschaftliche Begründung der Sporttherapie.“, In: Schüle, K., Huber, G. (Hrsg.): Grundlagen der Sporttherapie, Urban & Fischer, München, 9-37.
- 28.** ZDF (2004), Zweites Deutsches Fernsehen Sport, „Die Geschichte der Paralympics. Die "Spiele neben den Spielen".“, Stand 12.08.2004; Verfügbar unter <http://www.zdf.de> Verzeichnis: [ZDFde/inhalt/27/0,1872,2176347,00.html](http://www.zdf.de/Verzeichnis:ZDFde/inhalt/27/0,1872,2176347,00.html); [05.06.2005].